

فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار
سال دوازدهم، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۷
صص ۱۲۲-۱۰۹

تأثیر راهبرد آموزشی KWL بر انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی درس دین و زندگی دانش آموزان علیرضا دولتی میانداوب؛ فریبرز درتاج؛ نورعلی فرخی^۳

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی تأثیر راهبرد آموزشی KWL بر انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی درس دین و زندگی دانش آموزان انجام شد. پژوهش حاضر نیمه تجربی با طرح پیش آزمون و پس آزمون با گروه کنترل بود. جامعه پژوهش همه دانش آموزان پسر پایه سوم دبیرستان شهرستان میاندواب در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بود که تعداد دو کلاس با روش نمونه گیری خوشه‌ای انتخاب شدند و با روش تصادفی یکی به عنوان گروه آزمایش و دیگری به عنوان گروه کنترل انتخاب شد. گروه آزمایش ۸ جلسه تحت آموزش راهبرد آموزشی KWL قرار گرفت. برای اندازه گیری داده‌ها از پرسشنامه انگیزش تحصیلی هارتر (۱۹۸۱) و آزمون معلم ساخته پیشرفت تحصیلی استفاده شد. داده‌ها با روش تحلیل کوواریانس تک متغیری تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد که بین گروه‌های آزمایش و کنترل در هر دو متغیر انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی درس دین و زندگی دانش آموزان تفاوت معناداری وجود داشت. به عبارت دیگر راهبرد آموزشی KWL باعث افزایش معنادار انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی درس دین و زندگی دانش آموزان شد ($P < 0.001$). با توجه به نتایج روانشناسان و مشاوران مدارس می‌تواند از راهبرد آموزشی KWL برای ارتقای انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی درس دین و زندگی دانش آموزان استفاده کنند.

کلید واژه‌ها: راهبرد آموزشی KWL، انگیزش تحصیلی، پیشرفت تحصیلی.

دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۳/۱۲

پذیرش مقاله: ۱۳۹۷/۸/۱۹

-
- ۱ - دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. dolatimiyandoab_ar@yahoo.com
 - ۲ - استاد، گروه روانشناسی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) dortajf@gmail.com
 - ۳ - دانشیار، گروه سنجش و اندازه‌گیری، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران. farrokhinoorali@yahoo.com

مقدمه

رشد و بالندگی هر جامعه‌ای مرهون نظام تعلیم و تربیت آن جامعه و میزان توانمندی علمی و عملی دانش‌آموزان آن جامعه در آینده است و بر این اساس هر ساله کشورها مبالغ قابل توجهی از درآمد ملی خود را صرف آموزش و پرورش می‌کنند، اما برخی عوامل موج به هدر رفتن بخش قابل توجهی از این سرمایه‌گذاری‌ها می‌شوند که در بررسی علل این پدیده پژوهش‌های حاکی از آن هستند که غالباً علت این امر نیازها، انگیزه‌ها، باورها، تمایلات و استعداد‌های دانش‌آموزان است (زینلی‌پور، زارعی و زندی‌نیا، ۱۳۸۸). چگونگی فرایند آموزش و یادگیری یکی از مهم‌ترین عوامل موثر بر تحصیل و انگیزه دانش‌آموزان است. متخصصان آموزشی هر روز شیوه‌های آموزشی و یادگیری جدیدی ابداع می‌کنند و روزبه‌روز شاهد تحول در زمینه راهبردهای یادگیری مستقیم همگام با پیشرفت فناوری هستیم. با این حال هنوز بسیاری از موارد فرایند یاددهی-یادگیری از کیفیت مطلوبی برخوردار نیست و عوامل متعددی از جمله افت تحصیلی، کمبود انگیزه تحصیلی، اضطراب امتحان و آموزش بدون توجه به بافت حاکی از آن هستند (هاسیوورت، خان، هیلمن، کرامر و کوهن؛ ۲۰۱۸). یکی از شاخص‌های موفقیت نظام تعلیم و تربیت شاخص پیشرفت تحصیلی^۱ است (ارکمن، کانور، هاندسارت، بورکان و ساهان؛^۲ ۲۰۱۰). بنابراین نظام تعلیم و تربیت زمانی می‌تواند موفق و کارآمد باشد که پیشرفت تحصیلی فراگیران آن در دوره‌های مختلف دارای بیشترین و بالاترین رقم باشد. از جمله مهم‌ترین نگرانی‌های دبیران، مسئولان آموزش و خود دانش‌آموزان افت تحصیلی و پیشرفت تحصیلی می‌باشد (نیومن و گاترمن؛^۳ ۲۰۱۶). پیشرفت تحصیلی به معنای رشد یادگیری مطالب تحصیلی که به وسیله آزمون‌های استاندارد شده یا معلم ساخته اندازه‌گیری می‌شوند (فلدمن و کوبوتا؛^۴ ۲۰۱۵). پیشرفت تحصیلی نه تنها از ساختارهای دانش و فرایندهای پردازش اطلاعات تاثیر می‌پذیرد، بلکه از عوامل انگیزشی از جمله باورها، نگرش‌ها و روش‌های تدریس معلمان نیز تاثیر می‌پذیرد. به طور کلی باید گفت که برای بهبود کیفیت فرایند یاددهی-یادگیری از روش‌هایی

-
- 1 . Hassevoort, Khan, Hillman, Kramer & Cohen
 - 2 . Academic Achievement
 - 3 . Erkman, Canver, Handesart, Borkan & Sahan
 - 4 . Neuman & Guterman
 - 5 . Feldman & Kubota

استفاده می‌شود که انگیزش تحصیلی فراگیران را تحریک و آنها را در کسب توانمندی‌های آموزشی و یادگیری یاری دهد (صفرزاده و مرعشیان، ۱۳۹۴). نقش انگیزش در آموزش و پرورش و پیشرفت تحصیلی از گذشته مورد توجه روانشناسان بود، اما علی‌رغم اهمیت انگیزش تحصیلی و تأثیر آن در جنبه‌های مختلف فردی و اجتماعی پژوهش‌های این حوزه با کاستی زیادی همراه است (جیانگ، رازنویگ و گاسپارد، ۲۰۱۸). انگیزش تحصیلی تنها پیامد هوش فردی یا امکانات سخت‌افزاری موجود در محیط نیست، بلکه راهبردهای یادگیری و سبک‌های یادگیری در آن نقش مهمی دارند و حتی در گستره موفقیت آموزشی نقش آنها بیشتر از هوش می‌باشد (ازر و اکگان، ۲۰۱۵). انگیزش تحرک لازم را برای به پایان رساندن موفقیت‌آمیز یک تکلیف و رسیدن یا دستیابی به درجه معینی از شایستگی را فراهم می‌کند (کلارک، میدلتون، نگوین و زویک، ۲۰۱۴). انگیزش تحصیلی یک درگیری تحصیلی یا به عبارت دیگر سرمایه‌گذاری شناختی، عاطفی و رفتاری برای پیشرفت در تعلیم و تربیت بر اساس اهداف آموزشی است که منجر به یادگیری و پیشرفت می‌شود (میولانا، اپدناکر و بوسکر، ۲۰۱۶). در نظریه انگیزش تحصیلی بر برانگیخته‌شدن به داشتن انگیزه برای انجام کارها و فعالیت‌های تحصیلی اشاره دارد. فرد هنگامی که نیرو یا منبع محرکی برای عمل کردن ندارد، فاقد انگیزه است و برانگیخته نشده است، در مقابل فردی که برای رسیدن به هدفی به جلو رانده می‌شود یا فعالیت می‌کند، برانگیخته شده است (مارتین و استینبک، ۲۰۱۷).

پرورش استعدادها و گوناگون‌دانش آموزان را جامعه به نظام آموزش و پرورش یا تعلیم و تربیت سپرده است. دانش آموزان با دریافت آموزش به سرمایه تبدیل می‌شوند و این سرمایه‌ها در آینده وارد جریان تولید و ارائه خدمات می‌گردند. در کشور ما توجه زیادی هم از طرف دولت و هم از طرف خانواده‌ها به آموزش فرزندان می‌شود، اما این توجه بیشتر جنبه کمی است تا کیفی و دولت سعی در ایجاد فضای آموزشی بیشتر در مدارس را دارد تا از این طریق سطح پوشش نظام آموزشی را ارتقاء دهد (مهدی‌زاده، مرادی و باقرپور، ۱۳۹۶). نظریه‌های جدید آموزش و

-
- 1 . Academic Motivation
 - 2 . Jiang, Rosenzweig & Gaspard
 - 3 . Ozer & Akgun
 - 4 . Clark, Middleton, Nguyen & Zwick
 - 5 . Maulana, Opendakker & Bosker
 - 6 . Martin & Steinbeck

یادگیری بر نقش انگیزش و باورهای فرد تاکید زیادی می کنند و معتقدند که نباید فراگیر را در برابر مطالب و مفاهیم قرار داد، بلکه باید با آموزش های لازم فراگیران را به فعالیت واداشت تا از این طریق هم باعث افزایش پیشرفت تحصیلی آنان شد و هم باعث ایجاد نگرش، انگیزش و باورهای مثبت در آنان شد (کاراهوکا، کاراهوکا، کارغلو، گولوقلو و آرفغلو؛ ۲۰۱۰). امروزه دیگر آموزش به صورت منفعل و بی هدف نیست، بلکه آموزش فعالیت هدفمندی جهت ارتقای یادگیری است (بولین، پاتی و مک کلینتاک؛ ۲۰۱۷). مطالعات متعددی نشان می دهد که آموزش راهبردهای فراشناختی منجر به افزایش آگاهی فراشناختی، پیشرفت تحصیلی و انگیزش تحصیلی می شود (تاک؛ ۲۰۱۳). یکی از راهبردهای آموزشی فراشناختی راهبرد KWL^۱ به معنای چه می دانیم؟ چه می خواهیم بدانیم؟ و چه چیزی یاد گرفتیم؟ است. این راهبرد توسط اوگل^۲ در سال ۱۹۸۶ معرفی و یک راهبرد ساده، اما قوی برای خواندن و درک مطلب است که برای پرسیدن سوال مورد استفاده قرار می گیرد (هانتر؛ ۲۰۱۱). راهبرد KWL برای اغلب کلاس های و زمینه های درسی می تواند برای دانش آموزان کمک کننده و مفید باشد. بر اساس آن معلمان به اطلاعات و دانش قبلی دانش آموزان دسترسی دارند و دانش آموزان می توانند به اهداف خود در خواندن متون درسی برسند (هامدان؛ ۲۰۱۴). راهبرد KWL به دانش آموزان برای یادگیری مطالب جدید علمی و آموزشی با استفاده از سوال کردن و پرسشگری و دسترسی به اطلاعات از طریق منابع معتبر کمک می کند. این راهبرد می تواند در مستقل شدن دانش آموز در امر یادگیری بسیار مفید واقع گردد و تفکر دانش آموزان را در جریان خواندن متون و مطالعه دروس فعال کرده و باعث بهبود درک مطلب می شود (دیو؛ ۲۰۱۶). این راهبرد در بکارگیری پرسشگری در دانش آموزان به عنوان نقطه شروع کار همسو با نظریه عدم تعادل شناختی پیازه^۳ و پایه های نظری این راهبرد بر مبانی نظریه طرحواره ها بنا شده است. زمانی این راهبرد بیشترین

-
- 1 . Karahoca, Karahoca, Karaoglu, Gulluoglu & Arifoglu
 - 2 . Bolin, Pate & McClintock
 - 3 . Tok
 - 4 . Know, Want and Learned strategy
 - 5 . Ogel
 - 6 . Hunter
 - 7 . Hamdan
 - 8 . Dieu
 - 9 . Piaget

اثر بخشی را دارد که دانش آموزان در مورد موضوع یادگیری مقداری اطلاعات قبلی داشته باشند. راهبرد KWL سه بخش دارد. ۱- دانش آموزان از قبل چه چیزی در مورد موضوع می‌دانند که با حرف K نشان داده می‌شود. ۲- دانش آموزان می‌خواهند چه چیزی را یاد بگیرند که با حرف W نشان داده می‌شود. ۳- دانش آموزان پس از مطالعه چه چیز را یاد گرفتند که با حرف L نشان داده می‌شود. در این روش معلمان و دانش آموزان در ابتدای فرایند خواندن و یادگیری درباره موضوع مورد مطالعه آنچه که می‌دانند را به صورت بارش مغزی می‌نویسند. معلم به دانش آموزان جهت بررسی جمله‌ها و گفته‌های آنها و همچنین یافتن نواقص و تضادها کمک می‌کند و همه آنچه که دانش آموزان می‌دانند روی تخته یا برگه ثبت می‌شود. این مرحله یکی از بهترین شیوه‌های فعال ساختن دانش و اطلاعات قبلی دانش آموزان و برقراری ارتباط بین دانش قبلی و فعلی است و باعث افزایش هشیاری و آگاهی دانش آموزان نسبت به موضوع مورد مطالعه می‌شود. سپس در این شیوه معلم جهت رسیدن به این خواسته از دانش آموزان می‌پرسد درباره موضوع چه چیزهایی می‌خواهند یاد بگیرند و چه چیزهایی نیاز است که باید یاد بگیرند. در نهایت دانش آموزان آنچه را که یاد گرفتند ثبت می‌نمایند و در این مرحله آنچه که دانش آموزان یاد گرفتند و آنچه یاد نگرفتند مشخص شود، لذا معلم و دانش آموزان می‌توانند روی نقاط ضعف شناسایی شده کار بیشتری نمایند (کوماری و جینتو، ۲۰۱۴).

نتایج پژوهش‌ها حاکی از تاثیر راهبرد KWL بر انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی می‌باشند. برای مثال پاکپاهان، ساتارسیان و سیناگا^۲ (۲۰۱۷) ضمن پژوهشی درباره اثر کاربرد راهبردهای KWL و QAR بر فهم خواندن دانش آموزان با انگیزش متفاوت به این نتیجه رسیدند که هر راهبرد باعث افزایش فهم خواندن و انگیزش دانش آموزان شد. میولیدا و گانی^۳ (۲۰۱۶) ضمن پژوهشی با عنوان KWL: راهبردی برای بهبود خواندن و درک و فهم به این نتیجه رسیدند که راهبرد KWL بر افزایش مهارت خواندن و درک و فهم دانش آموزان موثر بود. در پژوهشی دیگر دیو (۲۰۱۶) ضمن بررسی نقش راهبرد KWL بر فهم خواندن دانش آموزان منفعل گزارش کرد که راهبرد مذکور نگرش و فهم خواندن دانش آموزان منفعل را به طور معناداری افزایش داد.

1 . Kumari & Jinto

2 . Pakpahab, Sutarsyan & Sinaga

3 . Maulida & Gani

همچنین پلاگینا، سوکولووا و گوربانکوف^۱ (۲۰۱۶) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که راهبردهای آموزشی باعث بهبود انگیزش یادگیری یا انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. طاهری و محمدی (۲۰۱۶) ضمن پژوهشی با عنوان تاثیر استفاده از راهبرد KWL بر فهم خواندن دانش‌آموزان دبیرستانی ایرانی به این نتیجه رسیدند که راهبرد KWL بر فهم خواندن متون در زبان انگلیسی موثر بود. در پژوهشی دیگر محمود حنا، ادهمی و فریدی (۲۰۱۵) گزارش کردند که راهبرد KWL بر بهبود مهارت خواندن دانش‌آموزان اثربخش بود. همچنین کوماری و جیتو (۲۰۱۴) ضمن پژوهشی درباره اثربخشی راهبرد فراشناختی KWL بر پیشرفت درس علوم اجتماعی و توانایی فراشناختی در ارتباط با سبک شناختی به این نتیجه رسیدند که راهبرد فراشناختی KWL باعث افزایش پیشرفت درس علوم اجتماعی و توانایی فراشناختی در ارتباط با سبک شناختی شد. در پژوهشی دیگر تاک (۲۰۱۳) ضمن مطالعه راهبرد دانستن-خواستن-یادگرفتن بر پیشرفت درسی ریاضی، اضطراب و مهارت‌های فراشناختی دانش‌آموزان به این نتیجه رسید که راهبرد دانستن-خواستن-یادگرفتن باعث افزایش معنادار پیشرفت درسی ریاضی و مهارت‌های فراشناختی دانش‌آموزان و کاهش معنادار اضطراب دانش‌آموزان شد.

امروزه یکی از اهداف بنیادین نظام آموزش و پرورش و کلیه مدارس پرورش یادگیرندگان مادام‌العمر است و نیل به این هدف مستلزم فهم عمیق ماهیت یادگیری دانش‌آموزان می‌باشد (یزدخواستی، مدنی و آمیری، ۱۳۹۶). یکی از راهبردهای فراشناختی مهم در داشتن یادگیرندگان مادام‌العمر راهبرد KWL است و در کشور ایران پژوهش‌های بسیار اندکی درباره آن شده است. با توجه به نقش این راهبرد در انگیزش و یادگیری، پیشینه پژوهشی اندک و عدم وجود پژوهش‌های داخلی منسجم درباره آن، پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیر راهبرد آموزشی KWL بر انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی درس دین و زندگی دانش‌آموزان انجام شد.

فرضیات تحقیق

- ۱- راهبرد KWL بر انگیزش تحصیلی درس دین و زندگی دانش‌آموزان موثر است.
- ۲- راهبرد KWL بر پیشرفت تحصیلی درس دین و زندگی دانش‌آموزان موثر است.

روش تحقیق

این پژوهش نیمه‌تجربی با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه پژوهش همه دانش‌آموزان پسر پایه سوم دبیرستان شهرستان میاندواب در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بود که تعداد دو کلاس با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند و با روش تصادفی یکی به‌عنوان گروه آزمایش و دیگری به‌عنوان گروه کنترل انتخاب شد. روند اجرای پژوهش به این صورت بود که پس از تصویب پایان‌نامه در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران و دریافت معرفی‌نامه از دانشگاه مذکور به اداره آموزش و پرورش شهرستان میاندواب مراجعه شد و پس از بیان هدف، اهمیت و ضرورت پژوهش از آنان نامه همکاری با پژوهشگر اخذ شد. لیست مدارس و کلاس‌های موجود پسرانه استخراج شد و به صورت تصادفی دو کلاس به‌عنوان نمونه انتخاب شدند که به صورت تصادفی کلاس‌ها به کلاس آزمایش و کنترل اختصاص یافتند. ملاک‌های ورود به مطالعه شامل برخورداری از سلامت جسمی، عدم اعتیاد، عدم مصرف داروهای روان‌پزشکی و عدم رخداد تنش‌زا شدید یا عمیق در سه ماه گذشته و ملاک‌های خروج از مطالعه شامل عدم تمایل جهت شرکت در پژوهش و تکمیل پرسشنامه‌ها به صورت نامعتبر بود. برای آموزش راهبرد فراشناختی KWL از متن کتاب درس دین و زندگی پایه سوم دبیرستان استفاده شد. پس از انتخاب فصل و موضوع برای همه موضوع‌ها جدول KWL طراحی و در اختیار دانش‌آموزان قرار گرفت و آموزش راهبرد فراشناختی KWL توسط یکی از معلمان مجرب برای مدت ۸ جلسه اجرا شد. نکات اخلاقی پژوهش از جمله اصل رازداری، محرمانه ماندن اطلاعات شخصی، تحلیل داده‌ها به صورت کلی و بی‌نام بودن پرسشنامه‌ها به اطلاع آزمودنی‌های هر دو گروه رسانده شد و هر دو گروه قبل از مداخله به گروه آزمایش و پس از مداخله به گروه آزمایش از نظر انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی توسط ابزارهای زیر مورد ارزیابی قرار گرفتند.

پرسشنامه انگیزش تحصیلی^۱ پرسشنامه انگیزش تحصیلی توسط هارتر^۲ (۱۹۸۱) طراحی شد. این ابزار دارای ۳۳ گویه است که با استفاده از مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت (۱=هیچ وقت یا اصلاً درباره من درست نیست تا ۵=همیشه یا کاملاً درباره من درست است) نمره‌گذاری می‌شود. در

1 . Academic Motivation Questionnaire

2 . Harter

این ابزار ۱۶ گویه مربوط به انگیزش بیرونی به صورت معکوس نمره گذاری می‌شوند. نمره ابزار از طریق مجموع نمره گویه‌ها به دست می‌آید، لذا دامنه نمرات بین ۳۳ تا ۱۶۵ است و نمره بالاتر به معنای انگیزش تحصیلی بیشتر است. هارتر (۱۹۸۱) روایی ابزار را از طریق تحلیل عاملی تأیید و پایایی آن را با روش بازآزمایی بین ۰/۵۸ تا ۰/۷۶ گزارش کرد. همچنین بحرانی (۱۳۸۸) روایی ابزار را از طریق همبستگی هر سوال با کل آزمون بین ۰/۳۰ تا ۰/۷۸ و پایایی ابزار با روش‌های آلفای کرونباخ و بازآزمایی به ترتیب ۰/۸۵ و ۰/۸۶ محاسبه شد. در پژوهش حاضر پایایی ابزار با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۰ محاسبه شد.

آزمون پیشرفت تحصیلی: آزمون پیشرفت تحصیلی توسط دو نفر از معلمان مجرب درس دین و زندگی در دو نسخه موازی الف (پیش‌آزمون) و ب (پس‌آزمون) به صورت چهار گزینه‌ای که تنها یک گزینه صحیح داشت، طراحی شد. جهت بررسی روایی از نظر متخصصان و جدول مشخصات استفاده شد. برای محاسبه روایی ملاکی، ضریب همبستگی نمرات آزمودنی‌ها و معدل نیم‌سال قبلی آنها برای پیش‌آزمون و پس‌آزمون به ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۸۴ و برای محاسبه پایایی، کودر-ریچاردسون ۲۰ برای پیش‌آزمون و پس‌آزمون به ترتیب ۰/۷۵ و ۰/۷۸ محاسبه شد.

داده‌ها در دو سطح توصیفی و استنباطی با نرم‌افزار SPSS-22 در سطح $P < 0/01$ تحلیل شدند. در سطح توصیفی از شاخص‌های گرایش مرکزی برای توصیف متغیرها و در سطح استنباطی از تحلیل کوواریانس تک متغیری برای آزمون فرض‌های آماری استفاده شد.

یافته‌ها

آزمودنی‌ها دانش‌آموزان پسر دو کلاس پایه سوم دبیرستان بودند که به روش تصادفی یک کلاس به عنوان گروه آزمایش و کلاس دیگر به عنوان گروه کنترل انتخاب شد. در جدول ۱ نتایج میانگین و انحراف معیار پیش‌آزمون و پس‌آزمون انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان به تفکیک گروه‌ها ارائه شد.

جدول ۱. نتایج میانگین و انحراف معیار پیش‌آزمون و پس‌آزمون انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان به تفکیک گروه‌ها

گروه‌ها	پیش‌آزمون		پس‌آزمون	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
آزمایش	۷۲/۰۷	۶/۱۹	۸۴/۶۷	۶/۴۳
کنترل	۷۱/۸۵	۶/۸۷	۷۲/۶۲	۵/۹۸

بر اساس جدول ۱ در مرحله پیش‌آزمون میانگین انگیزش تحصیلی گروه آزمایش (۷۲/۰۷) و کنترل (۷۱/۸۵) به هم نزدیک است، اما در مرحله پس‌آزمون میانگین انگیزش تحصیلی گروه آزمایش (۸۴/۶۷) بیشتر از گروه کنترل (۷۲/۶۲) می‌باشد. در جدول ۲ نتایج میانگین و انحراف معیار پیش‌آزمون و پس‌آزمون پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان به تفکیک گروه‌ها ارائه شد.

جدول ۲. نتایج میانگین و انحراف معیار پیش‌آزمون و پس‌آزمون پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان به تفکیک گروه‌ها

گروه‌ها	پیش‌آزمون		پس‌آزمون	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
آزمایش	۱۲/۰۷	۲/۶۹	۱۴/۴۶	۲/۷۵
کنترل	۱۱/۹۵	۲/۹۵	۱۲/۱۳	۲/۸۶

بر اساس جدول ۲ در مرحله پیش‌آزمون میانگین پیشرفت تحصیلی گروه آزمایش (۱۲/۰۷) و کنترل (۱۱/۹۵) به هم نزدیک است، اما در مرحله پس‌آزمون میانگین پیشرفت تحصیلی گروه آزمایش (۱۴/۴۶) بیشتر از گروه کنترل (۱۲/۱۳) می‌باشد. برای بررسی تأثیر راهبرد آموزشی KWL از تحلیل کوواریانس تک متغیری استفاده شد که قبل از تحلیل فرضیه‌ها، پیش‌فرض‌های این روش تحلیل بررسی شدند. در جدول ۳ نتایج آزمون لوین برای بررسی همگنی واریانس‌های متغیرهای انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ارائه شد.

جدول ۳. نتایج آزمون لوین برای بررسی همگنی واریانس‌های متغیرهای انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

متغیرهای پژوهش	مقدار F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	معناداری
انگیزش تحصیلی	۴/۲۵	۱	۴۷	۰/۴۴
پیشرفت تحصیلی	۰/۵۹	۱	۴۷	۰/۸۱

بر اساس نتایج جدول ۳ فرض همگنی واریانس‌های متغیرهای انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تایید شد. همچنین بررسی شیب خط رگرسیون برای هر دو متغیر انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان معنادار نبود، لذا فرض همگنی شیب‌های رگرسیون تایید شد. در جدول ۴ نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیری برای بررسی تأثیر راهبرد آموزشی KWL بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان ارائه شد.

جدول ۴. نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیری برای بررسی تأثیر راهبرد آموزشی KWL بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان

منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	معناداری	اندازه اثر
تصحیح مدل	۱۳۱	۲	۶۵/۵۰	۲۴/۳۹	۰/۰۰۱	۰/۵۱
مقدار ثابت	۱۶/۶۱	۱	۱۶/۶۱	۶/۲۷	۰/۰۱۶	۰/۱۲
پیش‌آزمون	۷۰	۱	۷۰	۲۶/۱۹	۰/۰۰۱	۰/۳۶
گروه	۵۳	۱	۵۳	۱۹/۱۷	۰/۰۰۱	۰/۳۶
خطا	۱۲۳	۴۶	۲/۶۷			
کل	۲۶۶۵۱۰	۴۹				
کل تصحیح شده	۲۵۴	۴۸				

بر اساس نتایج جدول ۴ مقدار F محاسبه شده برای منبع گروه معنادار است ($P < 0/001$)، لذا بین گروه‌های آزمایش و کنترل در متغیر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان تفاوت معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر راهبرد آموزشی KWL به طور معناداری باعث افزایش انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان شد. در جدول ۵ نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیری برای بررسی تاثیر راهبرد آموزشی KWL بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ارائه شد.

جدول ۵. نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیری برای بررسی تاثیر راهبرد آموزشی KWL بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	معناداری	اندازه اثر
تصحیح مدل	۱۴۵/۲۸	۲	۷۲/۶۴	۴۸/۴۳	۰/۰۰۱	۰/۶۷
مقدار ثابت	۱۶/۱۲	۱	۱۶/۱۲	۱۰/۷۵	۰/۰۰۲	۰/۱۹
پیش‌آزمون	۹۰/۷۹	۱	۹۰/۷۹	۶۰/۵۱	۰/۰۰۱	۰/۵۷
گروه	۴۷/۹۶	۱	۴۷/۹۶	۳۱/۹۴	۰/۰۰۱	۰/۴۱
خطا	۶۸/۹۹	۴۶	۱/۴۹			
کل	۹۲۱۲	۴۹				
کل تصحیح شده	۲۱۴	۴۸				

بر اساس نتایج جدول ۵ مقدار F محاسبه شده برای منبع گروه معنادار است ($P < 0/001$)، لذا بین گروه‌های آزمایش و کنترل در متغیر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تفاوت معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر راهبرد آموزشی KWL به طور معناداری باعث افزایش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شد.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه یکی از اهداف بنیادین نظام آموزش و پرورش پرورش یادگیرندگان مادام‌العمر است و یکی از راهبردهای فراشناختی مهم در داشتن یادگیرندگان مادام‌العمر راهبرد KWL می‌باشد، پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیر راهبرد آموزشی KWL بر انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی درس دین و زندگی دانش‌آموزان انجام شد. نتایج نشان داد که راهبرد آموزشی KWL به طور معناداری باعث افزایش انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان شد که این نتیجه با نتایج پژوهش‌های دیو (۲۰۱۶) و پلاگینا و همکاران (۲۰۱۶) همسو بود. برای مثال دیو (۲۰۱۶) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسید که راهبرد KWL بر بهبود نگرش دانش‌آموزان منفعل به طور معناداری موثر بود. در پژوهشی دیگر پلاگینا و همکاران (۲۰۱۶) گزارش کردند که راهبردهای آموزشی باعث بهبود انگیزش یادگیری یا انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. در تبیین این نتایج می‌توان گفت که آموزش و پرورش قرن بیست و یکم سعی در پرداختن به رویکردی دارد

که در آن نگاهی عمیق به نقش راهبردهای شناختی و فراشناختی به‌عنوان محور اساسی یادگیری و آموزش شده است. در این راستا توجه به نقش راهبردهای فراشناختی بیش از پیش اهمیت می‌یابد. از آنجایی که نقش فعال و یک‌جانبه معلم باعث منفعل شدن یادگیرندگان می‌شود و این امر با اصل اساسی نظریه سازنده‌گرایی مبنی بر نقش فعال یادگیرندگان و داشتن حق انتخاب و آزادی عمل تناقض دارد. استفاده از راهبرد مذکور امری علمی برای کاستن از چالش‌های تحصیلی و درگیر کردن یادگیرندگان در بحث آموزش می‌باشد. در نتیجه بکارگیری راهبردهای آموزشی شناختی و فراشناختی موجب می‌شود که یادگیرندگان بتوانند بر یادگیری خود نظارت و کنترل داشته باشند و با گزینش راهکارهای مناسب به هدف‌های از قبل تعیین شده خود برسند و در نهایت به این باور برسند که همه نتایج بدست آمده حاصل عملکرد خود آنها می‌باشد، لذا دانش‌آموزان با انگیزه بیشتری به تحصیل می‌پردازند. بنابراین راهبرد آموزشی KWL می‌تواند از طریق فرایندهای توضیح داده شده باعث افزایش انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان شود.

همچنین نتایج نشان داد که راهبرد آموزشی KWL به طور معناداری باعث افزایش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شد که این نتیجه با نتایج پژوهش‌های پاکپاهان و همکاران (۲۰۱۷)، میولیدا و گانی (۲۰۱۶)، دیو (۲۰۱۶)، طاهری و محمدی (۲۰۱۶)، محمود حنا و همکاران (۲۰۱۵)، کوماری و جینتو (۲۰۱۴) و تاک (۲۰۱۳) همسو بود. برای مثال پاکپاهان و همکاران (۲۰۱۷) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که راهبرد KWL باعث افزایش فهم خواندن و انگیزش دانش‌آموزان شد. در پژوهشی دیگر میولیدا و گانی (۲۰۱۶) گزارش کردند که راهبرد KWL بر افزایش مهارت خواندن و درک و فهم دانش‌آموزان موثر بود. همچنین طاهری و محمدی (۲۰۱۶) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که راهبرد KWL بر فهم خواندن متون در زبان انگلیسی دانش‌آموزان دبیرستانی ایرانی موثر بود. در پژوهشی دیگر محمود حنا و همکاران (۲۰۱۵) گزارش کردند که راهبرد KWL بر بهبود مهارت خواندن دانش‌آموزان اثربخش بود. در تبیین این نتایج می‌توان گفت که دانش‌آموزانی که از راهبردهای آموزشی فراشناختی بیشتری استفاده می‌کنند در هنگام تدریس معلم یا هنگام مطالعه سعی می‌کنند همان موقع با معنی دار کردن اطلاعات اقدام به ایجاد ارتباط منطقی با اطلاعات قبلی خود کنند و از این طریق کنترل چگونگی این فرایند و ایجاد محیط یادگیری مناسب مطالب را فراگیرند. همچنین

راهبردهای فراشناختی فرایندهای عقلانی و ذهنی دانش‌آموزان را پویا می‌سازد و آنجا که ابعاد از فراشناخت مستقیماً متأثر از فرایندهای عقلانی است، تأثیر فراشناخت و استفاده از راهبردهایی که موجب ارتقاء فراشناخت و تفکر می‌شوند، مشخص می‌شود. برای مثال فولادچنگ (۱۳۸۴) ضمن پژوهشی با عنوان بررسی تأثیر آموزش فراشناختی بر پیشرفت تحصیلی درس ریاضی گزارش کرد که آموزش فراشناختی که در آن افراد به نوبت پرسش‌ها را می‌خواندند و به بحث و استدلال کردن درباره راهبردهای انجام دادن تکالیف و شباهت‌ها و تفاوت‌های هر مساله با مسائل قبل و بررسی راه حل‌ها می‌پردازند و سپس میزان یادگیری و اطمینان خود را از داشتن توانایی آموختن ریاضی بازبینی می‌کردند باعث افزایش معنادار پیشرفت تحصیلی درس ریاضی دانش‌آموزان شد. علاوه بر آن تقویت مهارت‌های فراشناختی از جمله استفاده از راهبرد KWL باعث افزایش آگاهی دانش‌آموزان از نقاط قوت خود، درک میزان علاقه خود، شناخت منابع درونی و بیرونی کمک‌کننده در رسیدن به اهداف و بررسی سطح دشواری و آسانی تکالیف درسی می‌شود. در نتیجه راهبرد آموزشی KWL از طریق فرایندهای توضیح داده شده باعث افزایش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود.

به طور کلی نتایج حاکی از تأثیر راهبرد آموزشی KWL بر بهبود انگیزش پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بود. راهبرد آموزشی مذکور یک راهبرد فراشناختی است که طی تحقیقات متعددی موجب تقویت مهارت‌های تحصیلی دانش‌آموزان شده است و با کمک این راهبرد می‌تواند بین اطلاعات جدید و قبلی خود ارتباط برقرار کرد، نقاط ضعف و قوت خود را شناخت، مراحل یادگیری خود را پایش کرد، مشکلات موجود در فرایند یادگیری را شناسایی کرد و هر جا که لازم باشد اقدام به اصلاح آنها کرد. بنابراین توصیه می‌شود که مسئولان و برنامه‌ریزان نظام آموزش و پرورش برای معلمان و دبیران خود دوره‌های ضمن خدمت آموزش راهبرد KWL برگزار نمایند. همچنین معلمان و دبیران می‌توانند از راهبرد آموزشی KWL برای بهبود ویژگی‌های تحصیلی مختلف به‌ویژه انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان استفاده کنند.

منابع

بحرانی، محمود. (۱۳۸۸). بررسی روایی و پایایی مقیاس انگیزش تحصیلی هارتر. *مجله مطالعات روانشناختی*،

- زینلی پور، حسین؛ زارعی، اقبال و زندی‌نیا، زهره. (۱۳۸۸). خودکارآمدی عمومی و تحصیلی دانش‌آموزان و ارتباط آن با عملکرد تحصیلی. **پژوهشنامه مطالعات روانشناسی تربیتی**، ۹(۲)، ۱۳-۲۸.
- صفرزاده، سحر و مرعشیان، فاطمه سادات. (۱۳۹۴). رابطه تفکر انتقادی و فراشناخت با موفقیت تحصیلی در دانشجویان دختر. **فصلنامه زن و فرهنگ**، ۷(۲۵)، ۲۹-۴۳.
- فولادچنگ، محبوبه. (۱۳۸۴). بررسی تاثیر آموزش فراشناختی بر پیشرفت تحصیلی درس ریاضی. **فصلنامه نوآوری‌های آموزشی**، ۴(۱۴)، ۱۴۹-۱۶۲.
- مهدی‌زاده، امیرحسین؛ مرادی، سعید و باقرپور، اعظم سادات. (۱۳۹۶). بررسی تاثیر کلاس‌های پیش‌دستانی بر رشد خلاقیت کودکان آموزش و پرورش اسلامشهر. **فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی**، ۱۱(۱)، ۱۴۷-۱۳۳.
- یزدخواستی، علی؛ مدنی، سیداحمد و آمیری، راضیه سادات. (۱۳۹۶). بررسی رابطه سبک‌های یادگیری و مهارت‌های حل مساله در دانشجویان دانشگاه کاشان. **فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی**، ۱۱(۲)، ۱۴۹-۱۶۴.

- Bolin, R. M., Pate, M., & McClintock, J. (2017). The impact of alcohol and marijuana use on academic achievement among college students. **The Social Science Journal**, 54(4), 430-437.
- Clark, M. h., Middleton, S. C., Nguyen, D., & Zwick, L. K. (2014). Mediating relationships between academic motivation, academic integration and academic performance. **Learning and Individual Differences**, 33, 30-38.
- Dieu, T, T. (2016). Trying KWL strategy on teaching reading comprehension to passive student in Vietnam. **International Journal of Language and Linguistics**, 3(6), 481-492.
- Erkman, F., Canver, A., Handesart, Z., Borkan, B., & Sahan, K. (2010). Influence of perceived teacher acceptance, self-concept and school attitude on the academic achievement of school-age children in Turkey. **Cross cultural Research**, 44(3), 295-309.
- Feldman, D. B., & Kubota, M. (2015). Hope, self-efficacy, optimism, and academic achievement: Distinguishing constructs and levels of specificity in predicting college grade-point average. **Learning and Individual Differences**, 37, 210-216.
- Hamdan, M. H. (2014). KWL plus effectiveness on improving reading comprehension of tenth ganders of journal male students. **Theory and Practice in Language Studies**, 4(11), 278-288.
- Hanter, A. (2011). Psychosocial interventions for people with dementia in Irish residential settings: What nurses and health care assistants know, do and want to learn. **European Psychiatry**, 26(1), 1971-1975.
- Hassevoort, K. M., Khan, N. A., Hillman, C. H., Kramer, A. F., & Cohen, N. J. (2018). Relational memory is associated with academic achievement in preadolescent children. **Trends in Neuroscience and Education**, 13, 8-16.
- Jiang, Y., Rosenzweig, E. Q., & Gaspard, H. (2018). An expectancy-value-cost approach in predicting adolescent students' academic motivation and achievement. **Contemporary Educational Psychology**, 54, 139-152.

- Karahoca, D., Karahoca, A., Karaoglu, A., Gulluoglu, B., & Arifoglu, E. (2010). Evaluation of web based learning on student achievement and achievement motivation in primary school computer courses. **Journal of Social and Behavioral Sciences**, 2, 5813-5819.
- Kumari, V., & Jinto, M. (2014). Effectiveness of KWL metacognitive strategy on achievement in social science and metacognitive ability in relation to cognitive style. **International Journal of Education Research and Technology**, 5(1), 92-99.
- Mahmud Hana, A., Adhami, W., & Faridi, A. (2015). The effectiveness of Gist (Generating interaction between schemata and text) and KWL Strategies to improve reading achievement of male and female students. **English Education Journal**, 5(2), 1-12.
- Martin, A. J., & Steinbeck, K. (2017). The role of puberty in students' academic motivation and achievement. **Learning and Individual Differences**, 53, 37-46.
- Maulana, R., Opdenakker, M., & Bosker, R. (2016). Teachers' instructional behaviors as important predictors of academic motivation: Changes and links across the school year. **Learning and Individual Differences**, 50, 147-156.
- Maulida, C., & Gani, S. (2016). KWL: Strategy on Improving Reading comprehension. **Research in English and Education**, 1(1), 53-61.
- Neuman, A., & Guterman, O. (2016). Academic achievements and homeschooling—It all depends on the goals. **Studies in Educational Evaluation**, 51, 1-6.
- Ozer, E. A., & Akgun, O. E. (2015). The effects of irrational beliefs on academic motivation and academic self-efficacy of candidate teachers of computer and instructional technologies education department. **Procedia - Social and Behavioral Sciences**, 197, 1287-1292.
- Pakpahab, Y., Sutarsyan, C., & Sinaga, T. (2017) The effect of implementing KWL and QAR strategies on students reading comprehension with different motivation. **Journal of English Teaching**, 6(6), 124-135.
- Plugina, M., Sokolova, I., & Gorbunkov, V. (2016). Development of student's Learning motivation by means of innovative educational technology. **The Social Sciences**, 11(4), 533-538.
- Taheri, R., & Mohamadi, Z. (2016). The effects of using K.W.L chart on Iranian high school learner's reading comprehension. **English Language Teaching**, 2(2), 63-76.
- Tok, S. (2013). Effects of the know–want-learn strategy on student's mathematics achievement, anxiety and metacognitive skills. **Journal of Metacognition Learning**, 8, 193-212.